

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/publikacje/ksiazki/12953,Kosciol-katolicki-w-realiach-wladzy-komunistycznej-na-Pomorzu-Srodkowym-w-latach.html>
11.05.2024, 01:44

Kościół katolicki w realiach władzy komunistycznej na Pomorzu Środkowym w latach 1945-1989

Kościół katolicki w realiach władzy komunistycznej na Pomorzu Środkowym w latach 1945-1989, red. ks. Tadeusz Ceynowa, Paweł Knap, Szczecin 2011, 232 s.

Nakład wyczerpany

Lata 1944-1989, zwieńczone upadkiem komunizmu w naszym kraju, zapisały w historii Polski trudną i nierzadko tragiczną kartę. Polakom po okrucieństwach II wojny światowej nie było dane żyć w wolnej ojczyźnie. Pomimo tego dokonali oni ogromnego dzieła odbudowy kraju ze zniszczeń wojennych oraz wcielania do organizmu państwa ziem zachodnich i północnych.

Proces ten nie dokonałby się bez Kościoła katolickiego, który, choć był zwalczany przez komunistów, zdołał obronić siebie, a przede wszystkim naród polski przed sowietyzacją. Szczególną rolę odegrał na ziemiach włączonych w 1945 r., gdzie aktywnie uczestniczył w budowie polskości tego terytorium.

Komuniści początkowo próbowali wykorzystać autorytet Kościoła wśród Polaków w procesie osadnictwa (najlepszą ilustracją tego jest Bolesław Bierut klęczący w czasie mszy świętej na szczecińskich Wałach Chrobrego). Jednak w rzeczywistości od początku starali się oni utrudniać budowę

struktur Kościoła - od parafii po diecezje. Aktywiści Polskiej Partii Robotniczej, a następnie Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, toczyli z duchowieństwem katolickim swoistą rywalizację o rząd dusz przybyłych tu osadników. W zamiarach komunistów mieli oni zostać przeobrażeni w społeczeństwo w pełni przez nich kontrolowane i oddane tworzeniu nowej rzeczywistości. Ich plany nie zostały zrealizowane, a walenie przyczynił się do tego Kościół katolicki.

Badania nad historią Kościoła są niezbędne dla poznania i zrozumienia najnowszej historii naszego regionu. Bez nich nie jesteśmy w stanie zrozumieć, jak kształtowało się obecne społeczeństwo Pomorza. Ich efektem jest m.in. prezentowany tom studiów, który powstał we współpracy Instytutu Pamięi Narodowej Oddział w Szczecinie z Katolickim Stowarzyszeniem „Civitas Christiana” - Oddział Okręgowy Koszalin oraz Archiwum Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej.

dr Marcin Stefaniak

Redaktorom przyświecała myśl przybliżania powstawania struktur politycznych i administracji państwowej na terenach, które w pierwszym okresie Polski Ludowej (Lubelskiej) miały swój ośrodek decyzyjny w Szczecinie. Struktury kościelne natomiast łączyły się ze stolicą administracji apostołskiej w Gorzowie Wielkopolskim, dopiero bowiem w 1972 r. powstała diecezja kołobrzesko-koszalińska. To przypomnienie jest konieczne, by uświadomić sobie pewną sztuczność założeń towarzyszących pracy zbiorowej z punktu widzenia metodologicznego. Innymi słowy - redaktorzy pracy zbiorowej, cofając się w przeszłość, usiłują na użytek współczesnych mieszkańców tego obszaru konstruować i stabilizować tożsamość tego regionu. Jest to zamierzenie zasadne bardziej ze względów politycznych niż historycznych. Ten sam problem mają wszystkie nowe jednostki organizacji kościelnej powstałe po 1945 r. na ziemiach zachodnich i północnych. Dopóki nie usiłuje się dopisywać do wydarzeń minionych treści i znaczeń na użytek współczesny, dopóty jest to dozwolone, w przeciwnym razie mielibyśmy do czynienia z manipulacją, a co najmniej anachronicznym podejściem do materii historycznej.

Redaktorzy pracy byli świadomi wyżej opisanego problemu, dlatego w pierwszych dwóch artykułach przedstawiają powstanie i zmiany w organizacji terytorialnej – cywilnej i kościelnej. Te dwa artykuły są kluczowe dla zrozumienia celu, jaki przyświecał konstruowaniu tematu pracy zbiorowej.

Fragment recenzji ks. prof. dr. hab. Jerzego Myszora

SPIS TREŚCI

Marcin Stefaniak

Wprowadzenie

Maciej Hejger

Formowanie się władz polskich na Pomorzu Środkowym w latach 1945–1948

ks. Zygmunt Zieliński

Kościół katolicki w nowej rzeczywistości powojennej

ks. Grzegorz Wejman

Organizowanie struktur kościelnych na Pomorzu Środkowym w latach 1945–1972

Arkadiusz Słabig

Kościół prawosławny i greckokatolicki na Pomorzu Środkowym w polityce władz lokalnych w latach 1945–1989

Krystyna Bastowska

Polityka władz wobec zabytkowych obiektów sakralnych Pomorza Środkowego w latach 1945–1966 – mity, niedomówienia, półprawdy

Tomasz Pączek

Akcja usunięcia krzyży w szkołach w województwie koszalińskim w 1958 r. Geneza, przebieg, represje

Paweł Majewicz

Laicyzacja oświaty w latach 1960–1962 w świetle akt Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Koszalinie

Leszek Laskowski

„Na nasz chłopski rozum”. „Głos Koszaliński” w służbie propagandy antykościelnej w latach 1965–1966

Tomasz Błaszak

Wydział IV KW MO/WUSW w Koszalinie w latach 1962–1989

ks. Tadeusz Ceynowa

Aparat bezpieczeństwa wobec biskupa Ignacego Jeża w początkach jego działalności w Koszalinie

Tomasz Kenar

Koszaliński PAX w świetle dokumentów bezpieki

Edward Stępień

Opozycja w cieniu kościołów na przykładzie Białogardu, Kołobrzegu, Koszalina i Słupska

Noty o autorach

Wykaz skrótów

Indeks osobowy

Indeks geograficzny

Gdzie kupić publikacje: